

NUNA, MI NARSTE PIERHO?

LUCIA P. TRUSGNACH – ŠKEJCOVA

...

Se na more pozabit, kuo smo težkuo čakal, per majhinim, de nuna Čikova nam nardi pierho. Smo muorli čakati dugo za prit na bersto, zak jih je rounala maloman vsim gu Ocnimberd an tentega nas je bila šele puna vas. Buog vie, duo jo je navadu. Ni znala še pisat, kok se gre, an pierhe oflokati pač. Vsaka pierha je bila drugač, adna lieuš ko te druga. Ker nam je diela tu ruoke tiste jičice, smo ga varval ko oči, de se nam na ubije: pierha je bila naš *uovo-di-Pasqua*...

Pierhe te domacije so nam ostale vsedno tu serc an bedna velikonočna *réklame* jih na vebriše, zatuo k' sperjet za šenk tako jice je tielo rec, de kajšin, malo al puno, nas je mou rad: je bluo nareto prou za nas an ni bluo na sviete obednega poglihanega.

...

Ta zad telim perdielam so stale stuolietja stare navade, prenesene od none do none, od matere do hcjere: pa tuole smo zaviedel, potle k' smo zrasli, potle k' so maloman vse tele nune pomerle an navade so se začele zgubjat.

...

In dan, k' smo se zbral v društvu Kobilja glava, vse tuole je peršlo na verh. Takuo de smo poštudieral, kaka velika škoda bo, če vse tuole prepasa brez popravat mank še inkert vebudit tolo lepo navado.

...

Ni korlo persilt obednega. Članice društva so začele naglih jajca farbat an pisat, že v jesen. Grede, za bit bul prepričani, se je prašalo po vsim kamuni, duo je šele puobnou navado, kuo se je dielalo, s koro posodo, an kere znamunja so nugal bul pogost. Vsi so raduo kej poviedal an vsim se je zdielo huduo, de se jih na rouna vic. Čudno je bluo zaviedet, de so jih rounal an možje, de marskje so jih pisal z britoujo, s cvekam, de so jih farbal an z blekmi al s farbo za zid. Ker smo obecjal, de perštimo no srečanje an povabmo vse, za de vsak povie, kar zna ob domacije navade, nismo miel še v misli, de bo takuo lahko, an nismo bli vierval, de rata takuo fajno...

(TRINKOV KOLEDAR 2009, KULTURNO DRUŠTVO IVAN TRINKO ČEDAD)

ŠPIETAR / SAN PIETRO AL NATISONE
BENEŠKA GALERIJA
PETEK / VENERDÌ 11.4.2014 OB / ALLE 18.30

Vabimo vas na otvoritev razstave
Vi invitiamo all'inaugurazione della mostra

PIERHE

Fotografije zbirke pirhov, izdelanih na Trčmunu (1909) in v Robidišču (1949), ki jih hrani Slovenski etnografski muzej v Ljubljani.
Fotografie delle uova pasquali decorate a Tercimonte (1909) e a Robedischi (1949), cusodite dal SEM – Museo etnografico sloveno di Lubiana.

Na otvoritvi bo sodelovala Gabriella Cicigoi, ki pokaze kako se delajo pierhe.
All'inaugurazione parteciperà Gabriella Cicigoi che mostrerà come decorare le uova.

Bo možno si ogledati otvoritev v streamingu
Sarà possibile seguire l'inaugurazione in streaming sul sito www.mismotu.it

Društvo beneških umetnikov / Associazione artisti della Benecia
Inštitut za slovensko kulturo / Istituto per la cultura slovena
Kulturno društvo / Circolo di cultura Ivan Trinko
sodeluje / in collaborazione con
društvo / associazione Kobilja glava

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

11.4_11.5.2014

URNIK / ORARIO
VSAK DAN / OGNI GIORNO: 17.00_19.00
SOBOTA / SABATO: 10.00_17.00
21.4, 25.4, 1.5: 10.00_17.00

OB ISTIH URNIKIH BO ODPRT TUDI CENTER **SMO – SLOVENSKO MULTIMEDIALNO OKNO**
NEGLI STESSI ORARI SARÀ APERTO ANCHE IL **CENTRO MULTIMEDIALE SMO**
INFO: 0432 727490 – ISK.BENECIJA@YAHOO.IT

PIERHE

ŠPIETAR / SAN PIETRO AL NATISONE
BENEŠKA GALERIJA
PETEK / VENERDÌ 11.4.2014

Pirhi iz Robidišča (št. 32, 33, 34) in Tarčmuna (št. 35 in 36) v vitrini na stalni razstavi Slovenskega etnografskega muzeja Med naravo in kulturo (Slovenski etnografski muzej, foto: Marko Habič). / Le uova di Robedischis (n. 32,33,34) e di Tercimonte (n.35 e 36) nella vetrina dell'esposizione permanente Med naravo in kulturo del Museo etnografico sloveno (Slovenski etnografski muzej, foto: Marko Habič).

Pirhi iz Tarčmuna, ki jih je leta 1948 naslikal Maksim Gaspari (iz zbirke Slovenskega etnografskega muzeja). / Le uova decorate realizzate a Tercimonte, dipinte nel 1948 da Maksim Gaspari (dalla collezione del Museo etnografico sloveno).

PIRHI NA SLOVENSKEM

Pirh je pobarvano, poslikano ali drugače okrašeno trdo kuhano ali izpihano jajce. V povezavi z velikonočnimi šegami rdeče obarvane pirhe prvi omenja Valvasor (1689), vendar so bili med kmečkim prebivalstvom na Slovenskem splošno razširjeni šele v 19. stoletju. Pirhi so del velikonočnega žegna – rdeče obarvani naj bi po ljudskem verovanju predstavljali grob, iz katerega je vstal Kristus, Kristusove rane oziroma kaplje krvi. V preteklosti so pirhom pripisovali tudi zdravilno in zaščitno moč, uporabljali so jih kot darilo in izraz ljubezni ter v velikonočnih igrah s pirhi. Na Slovenskem sta v preteklosti prevladovali dve tehniki krašenja pirhov: risanje vzorcev z raztopljenim voskom (batik tehnika) in praskanje vzorca na pobarvani jajčni lupini. Sprva so pirhe barvali z barvili naravnega izvora, med svetovnjima vojnoma pa tudi že s tekstilnimi barvami in barvami za pirhe. Krašenje pirhov je največkrat žensko opravilo. V nekaterih slovenskih pokrajinah so razvili značilne tehnike in motiviko krašenja.

PIRHI IZ TARČMUNA

Pirhi iz Tarčmuna sodijo med redke primerke ohranjenih pirhov s slovenskega etničnega ozemlja iz začetka 20. stoletja in edine pirhe z Beneške Slovenije, ki jih hrani Slovenski etnografski muzej v Ljubljani. Walter Šmid, v letih 1905-1909 kustos v tedanjem Narodnem muzeju, je želel vedeti, kakšne pirhe izdelujejo Slovenci v Italiji, zato se je leta 1909 obrnil na prof. Ivana Trinka v Vidmu, ki mu je še isto leto poslal pirhe, izdelane v Tarčmunu. Pirhi so bili uvrščeni v "kulturnozgodovinsko zbirko" Narodnega muzeja, po ustanovitvi Etnografskega muzeja leta 1923 pa so prešli v hrambo slednjega. Pirhi iz Tarčmuna so pobarvani in ornamentirani s tehniko praskanja. Poleg geometrijske in rastlinske motivike, ki prevladujeta na celotnem slovenskem etničnem ozemlju, se na tarčmunskih pirhih pojavljajo tudi motivi živali (petelini, kokoši, lisice, lastovke ...).

Milko Matičetov, ki je bil med letoma 1945 in 1952 zaposlen kot kustos v Etnografskem muzeju, je leta 1948 naročil Maksimu Gaspariju, tedanjemu muzejskemu restavratorju, da je devet pirhov iz Tarčmuna naslikal v akvarelni tehniki. Sliko hrani Slovenski etnografski muzej.

PIRHI IZ ROBIDIŠČA

Leta 1949 je bivši šolski upravitelj Stane Novačan v Etnografski muzej v Ljubljani poslal pirhe iz Robidišča, ki jih je izdelalo več avtoric, med njimi Terezija Cenčič in Lojza Škvor. Gre za trdo kuhana kokošja jajca, ki so jih izdelovalke obarvale in s pomočjo nožička izpraskale ornament. Na jajčnih lupinah prevladuje rastlinska ornamentika: cvetovi in cvetlični listi, deteljica, drevo, rastlinski venčki, cvetlice v cvetličnem lončku, včasih tudi cvetlice nekoliko bolj abstraktnih oblik. Med dekoracijami se pojavljajo tudi srce, peterokraka zvezda, malteški križ ter živalski motivi kot sta ptiček s pismom v kljunčku in kokoš. Na dveh pirhih je napis *Vesela velika noč* in na nekaterih inicialke izdelovalk.